

«Είστε όλοι Ρεφορμιστές»

της Βαρβάρας Κυριλλίδου

«Σήμερα όλοι είναι ρεφορμιστές. Όλοι. Παρά την εξόφθαλμη αποτυχία του ρεφορμιστικού δρόμου». Η φωνή του Μάριο Τρόντι διαπερνά, ήπια και σταθερή, δίχως ίχνος δισταγμού, την κατάμεστη αίθουσα δυναμιτίζοντας την ατμόσφαιρα στο ακροατήριο. Ψίθυροι, σαστίσματα, επευφημίες άλλα και αποδοκimasίες αντικαθιστούν την σιωπή για μερικά δευτερόλεπτα. Ο ίδιος παραμένει στωικός και συνεχίζει με οξυδέρκεια τα λεγόμενά του. Στις πρώτες σειρές, απέναντί του σχεδόν, ανάμεσα σε άλλα «ερά τέρατα», κάθεται ο Αντόνιο Νέγκρι. Δεν ήταν η πρώτη λεκτική «βόμβα» του Τρόντι, αλλά ίσως η πιο επιδραστική κατά την διάρκεια της ομιλίας του, η οποία σήμανε και την έναρξη του 1ου Συνεδρίου στη Ρώμη για τον Κομμουνισμό του 21ου αι. με αφορμή τα 100 χρόνια από την Οκτωβριανή Επανάσταση.

Ο αυτοδιαχειριζόμενος χώρος του ESC Atelier είχε γεμίσει από νωρίς ασφυκτικά με ανθρώπους όλων των ηλικιών, από διάφορες χώρες, που βρέθηκαν εκεί για να παρακολουθήσουν την εναρκτήρια συζήτηση στρογγυλής τράπεζας του συνεδρίου με τίτλο «Κομμουνισμοί» (1). Ο Τρόντι έδειξε τις προθέσεις του από τα πρώτα κίολας λόγια του. Δεν σκόπευε να χαριστεί: «Κομμουνισμοί. Πληθυντικός. Θα σας το πω ευθύς εξαρχής, καθαρά και ξάστερα, εγώ αυτού του είδους τους πληθυντικούς δεν τους αγαπώ, με ενοχλούν. Έννοιες σαν κι αυτή έχουν δυναμική από μόνες τους, για αυτό και χρησιμοποιούνται πάντα στο ενικό. Συνηθίζω να δίνω το παράδειγμα της εργασίας. Σήμερα μιλάνε κάποιιοι για εργασίες, σε πληθυντικό: εξαρτημένη και αυτόνομη εργασία, υλική και άυλη εργασία, επισφαλής εργασία ή και μη-εργασία και τα λοιπά. Μα αυτή δεν είναι παρά μια κοινωνιολογική προσέγγιση, μια εμπειρική πρόσληψη της πραγματικότητας. Η εργασία όμως είναι έννοια πολιτική. Και ως τέτοια πρέπει να την μεταχειριζόμαστε. Ο πληθυντικός της στερεί την πολιτική της έννοια. Για εμένα όμως αυτό είναι το σημαντικότερο, η διατήρηση της πολιτικότητας».

Αλλά οι συμπληρωματικές παρατηρήσεις του πάνω στην θεματική δεν σταμάτησαν εκεί: «Σήμερα οι όροι σοσιαλισμός και κομμουνισμός δεν «πουλάνε». Είναι αντιεμπορικοί ανάμεσα στους διανοούμενους και δεν μπορούν και να μιλήσουν πέρα από τον κόσμο της διάνοησης. Δεν έχουν πια απεύθυνση, δεν φτάνουν στην μεγάλη πλειοψηφία του κόσμου. Να κάτσουμε και να το αναλογιστούμε αυτό. Σίγουρα πιο φθαρμένη από τις δύο είναι η λέξη σοσιαλισμός, οπότε καλύτερα που επιλέξατε να μιλήσετε για κομμουνισμό, μιας που τον σπαταλήσαμε λιγότερο. Ο σοσιαλισμός δεινοπάθησε ιστορικά καθώς εισήγαγε στην ιστορία μια αποτυχημένη πραγμάτωσή του. Αντίθετα ο κομμουνισμός παραμένει κάτι που δεν έχουμε καν δοκιμάσει ακόμη»

Αρνήθηκε να αναφερθεί στο ζήτημα του Κοινού αλλά και των Κοινών αγαθών, υπογραμμίζοντας ωστόσο πως πρόκειται για δυο κάθε άλλο παρά όμοια πράγματα. «Υπάρχουν άλλοι που είναι παρόντες εδώ, και πολλοί μάλιστα, για να το πράξουν αυτό, αντίθετα εγώ θα σας μιλήσω για το τι είναι για εμένα ο Κομμουνισμός», είπε διαφοροποιώντας τη θέση του. Επικεντρώθηκε σε δύο σημεία που στάθηκαν θεμελιώδη για τον Κομμουνισμό κατά την γνώμη του:

Το πρώτο σημείο αφορά την επιλογή του Μαρξ, πριν ακόμη γράψει το «Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος», να εγκαταλείψει την «Λίγκα των Δικαίων» για την «Λίγκα των Κομμουνιστών». Η κίνηση αυτή κρίνεται σημαντική ακριβώς επειδή ο κομμουνισμός δεν είχε να κάνει με την γενικευμένη καθολική ιδέα περί Δικαίου, αλλά ούτε και με την εξίσου

γενικευμένη καθολική ιδέα περί εξισωτισμού, σύμφωνα με τον Τρόντι. Κι ο Μαρξ υπερέβη τις προγενέστερες εκφράσεις του κομμουνισμού περνώντας πέρα από την σφαίρα των ιδεών, κάτι που αποτύπωσε μαζί με τον Ένγκελς στο Μανιφέστο. Ακολούθησε μια περιδίνηση στο χρόνο τόσο του ονόματος όσο και της έννοιας του Κομμουνισμού. Κι αυτό ήταν εμφανές ήδη από την Δεύτερη Διεθνή όπου τα πράγματα πλέον στρέφονταν γύρω από την ιδέα του σοσιαλισμού και όχι του Κομμουνισμού. Αναφερόμενος στον Μπέρνσταϊν και στην θέση του πως η σοσιαλδημοκρατία έπρεπε να εγκαταλείψει τα περί επανάστασης και να μετατραπεί σε μεταρρυθμιστικό κόμμα σημείωσε καυστικά πως αν εκείνος θεωρείται γίγαντας του σοσιαλισμού τότε τι να πει κανείς και για κάτι νάνους, όπως ο Άντονι Γκίντενς, που ακολούθησαν... Συνέχισε συμφωνώντας πως το '89 και με την πτώση του τείχους του Βερολίνου είδαμε πολλούς σοσιαλδημοκράτες να μιλάνε για νίκη. Ήταν μια νίκη των ρεφορμιστών: «η σοσιαλδημοκρατία, και κατ' επέκταση και ο σοσιαλισμός, απέσπασαν μια νίκη επί του κομμουνισμού» τόνισε.

Το δεύτερο σημείο που στάθηκε ο Τρόντι αφορά την γνωστή ψηφοφορία για το ζήτημα του πολέμου στο γερμανικό κοινοβούλιο το 1914, όπου οι σοσιαλδημοκράτες, με εξαίρεση τον Καρλ Λήμπνεχτ, υπερψήφισαν τελικά τις πολεμικές πιστώσεις, γεγονός που προκάλεσε αλυσιδωτές αντιδράσεις στην Ρωσία οδηγώντας στην μετονομασία του σοσιαλδημοκρατικού εργατικού κόμματος σε Κομμουνιστικό Κόμμα, στο κόμμα των Μπολσεβίκων, δηλαδή της πλειοψηφίας: «Ο λόγος που τα ανέφερα αυτά είναι γιατί κατά την γνώμη μου η έννοια του κομμουνισμού είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την πλειοψηφία. Δεν γίνεται να την εκχωρούμε σε μια πρωτοπορία, σε μια μειοψηφία, σε μια γκρούπα. Είναι κάτι που εξ ορισμού απαιτεί μια τεράστια δύναμη, όπως τεράστια είναι και η φιλοδοξία του κομμουνιστικού πλάνου».

Μετά από αυτά κάνοντας μια μικρή παύση σήκωσε αργά το κεφάλι και απευθύνθηκε στο κοινό: «Αφού με παρακολουθείτε ακόμη, θα σας κάνω άφοβα και με κάθε επίγνωση των λόγων μου μια δήλωση... όταν εγώ σκέφτομαι τη λέξη Κομμουνισμός και μιλάω για αυτόν, για εμένα Κομμουνισμός σημαίνει Λένιν και Κομμουνιστικό Κόμμα, σημαίνει την επανάσταση των Μπολσεβίκων. Και σας το λέω ξεκάθαρα. [...] Τι σημαίνει επανάσταση σήμερα; Τι σημαίνει πολιτική επανάσταση σήμερα; Τι να σημαίνει... Σήμερα όλοι είναι ρεφορμιστές. Όλοι. Παρά την εξόφθαλμη αποτυχία του ρεφορμιστικού δρόμου». Είχε μετρήσει την κάθε του λέξη, δεν άφησε περιθώρια παρερμηνείας, τις πρόφερε όντως ήρεμα και συνειδητά και τώρα είχε πράγματι την προσοχή και τα βλέμματα όλων στραμμένα πάνω του. Κατηγορητήριο, παραδοχή ή επιβεβαίωση, όπως και να το εξέλαβε το κοινό, που είχε ταρακουνηθεί για τα καλά, το μόνο σίγουρο ήταν πως ο άνθρωπος που μιλούσε ήταν ο ιδρυτής των Κόκκινων Τετραδίων.

Μα δεν σταμάτησε εκεί: «Μετά το τέλος της σύγχρονης ιστορίας θα ξαναεπιστρέψει η μοντέρνα, τουλάχιστον έτσι θέλω να ελπίζω. Αυτά τα προμηνύματα εισπράττω από τον κόσμο τριγύρω μου, από τον κόσμο κι όχι από τις μικρές εθνικές μας επαρχίες. Το διακύβευμα είναι να ενεργοποιηθεί ξανά η επαναστατική σκέψη σε αυτό το έδαφος. Εκεί που το νέο και το παλιό δεν θα αποκλείουν το ένα το άλλο αλλά θα δρουν συμπληρωματικά».

Στην συνέχεια υποστήριξε σχετικά με το '17 ότι αφορούσε έναν πολιτικό Κομμουνισμό ο οποίος δεν είχε να κάνει με την ιδεολογία ή το μύθο. Ιστορικο-πολιτικό Κομμουνισμό για την ακρίβεια. Ωστόσο εξήγησε πως η ιδεολογία και ο μύθος δεν πρέπει να εκλαμβάνονται απαραίτητα αρνητικά, καθώς αποτέλεσαν το εφαλτήριο της πάλης των τάξεων αλλά οδήγησαν και στην οργάνωση των τάξεων, μένει να μάθουμε πως θα τα χρησιμοποιούμε ως

εργαλεία περισσότερο και πιο αποτελεσματικά. Δανειζόμενος μια φράση του Μπρεχτ, «είναι το απλό που είναι δύσκολο να γίνει», χαρακτήρισε το '17 ως κάτι που ήρθε να αλλάξει τον ρου της ιστορίας, ως την στιγμή που οι κάτω ήρθαν πάνω και οι πάνω βρέθηκαν κάτω, ως την αναπάντεχη νίκη. Μια νίκη που οφείλονταν στην προτροπή εκείνη του Λένιν, την πιο απλή που θα μπορούσε στην διατύπωσή της, όταν μιλούσε για ειρήνη και για γη στους στρατιώτες και τους αγρότες λέγοντάς τους να είναι έτοιμοι. Και με αυτά συνέστησε την προσοχή: «Ο Κομμουνισμός πρέπει να μιλάει στο λαό και όχι για τον λαό. Και πρέπει να μιλάει στην γλώσσα του, όχι με την θεωρητική γλώσσα των διανοούμενων, αν θέλει να λέγεται Κομμουνισμός».

Επιστρέφοντας ξανά στη διάσταση του σοσιαλισμού και του Κομμουνισμού εξήγησε πως το '17 συνιστά μια κομμουνιστική απόπειρα για σοσιαλισμό με βάση τα ιστορικά γεγονότα: «Δεν ήταν σοσιαλισμός. Ήταν μια απόπειρα των κομμουνιστών να οικοδομήσουν το σοσιαλισμό, απόπειρα που απέτυχε. Κι αυτό στην πορεία δημιούργησε τεράστια προβλήματα αλλά και τεράστιες διαφωνίες που δυστυχώς δεν ήλθαν αμέσως μετά την συνειδητοποίηση της ήττας αλλά πολύ αργότερα»

Ο δημοσιογράφος δίπλα μου προσπαθεί να κρατήσει σημειώσεις από τον ορμητικό χείμαρρο που αρχίζει να ξεδιπλώνεται σε ένα μαύρο τετράδιο το οποίο έχει τιτλοφορήσει χλευαστικά «εκκλησιαστικό δίκαιο», δίχως να φαντάζεται τι θα επακολουθήσει: «Και επαναλαμβάνω πως σκοπός του '17 δεν ήταν μια δίκαιη κοινωνία, ένας κόσμος των ίσων ή το τέλος της ιστορίας, ούτε ο αφανισμός του κράτους ή της διακυβέρνησης, ούτε το τέλος της προϊστορίας και η αρχή της ιστορίας των ανθρώπων. Γιατί ο Κομμουνισμός δεν είναι ουτοπία. Ο Κομμουνισμός είναι προφητεία, αν πρέπει υποχρεωτικά να μιλήσουμε με εκκοσμηκευμένους θεολογικούς όρους, όπως λανθασμένα το θέσατε, γιατί κάτι τέτοιο δεν ισχύει για την προφητεία. Η προφητεία δεν μιλάει «εν ονόματι», έτσι δεν είναι; [...] Ο Κομμουνισμός δεν είναι εσχατολογία. Είναι αποκάλυψη. Με την έννοια της αποκάλυψης μιας αλήθειας που παρέμενε κρυμμένη και που ακόμη παραμένει κρυμμένη κάτω από μία κυριαρχία που μας φαντάζει απόρθητη. Ο Κομμουνισμός δεν είναι μια κίνηση των πραγμάτων που μοιραία οδηγούν σε ένα τέτοιου είδους μέλλον. Είναι κακός σολιψισμός, είναι παλαιο-προοδευτισμός αυτό. Κομμουνισμός σημαίνει πολιτική βούληση». Σαν να είχε προβλέψει όσα θα επακολουθούσαν δύο μέρες μετά, κατά την ομιλία του Νέγκρι, όσα έφτασαν τον Φράνκο Μπεράρντι Μπίφο στο σημείο να αναρωτιέται σε προχθεσινό του άρθρο «μα καλά, ο μοναδικός άθεος εκεί πέρα ήμουν εγώ;» (2)

Ο Μάριο Τρόντι έκλεισε την συνταρακτική ομολογουμένως ομιλία του υπενθυμίζοντας πως μπροστά στη συγκυρία οφείλουμε να παραμένουμε έτοιμοι να αδράξουμε την ευκαιρία κρατώντας στο μυαλό μας πως η οικοδόμηση του Κομμουνισμού είναι κάτι το εφικτό. Αλλά ταυτόχρονα να αναλογιζόμαστε πως ο Κομμουνισμός είναι μια διαδρομή και για αυτό καλό είναι «να εγκαταλείψουμε αυτή την οικουμενική ιδέα περί πασιφισμού της Ιστορίας. Η Ιστορία είναι μια μακρά διαδρομή στην οποία όταν δεν συμβαίνει τίποτε πρόκειται περί κωμωδίας, όταν όμως συμβαίνουν οι μεγάλες αλλαγές δεν μπορεί παρά να είναι μια τραγωδία. Κι αυτό εμείς πρέπει να το συνειδητοποιήσουμε, να συνυφανθούμε πολιτισμικά και διανοητικά με αυτό, έτσι θα ξέρουμε πώς να επέμβουμε την σωστή στιγμή».

Και περί αυτού πρόκειται άλλωστε. Για το αν θα αντιληφθεί κανείς την ευκαιρία, αν θα πει το μεγάλο Όχι ή το μεγάλο Ναι στο γύρισμα της Ιστορίας, αν θα διαλέξει την αλλαγή έστω κι αν αυτή κοστίζει ή θα μετέχει της κωμωδίας με το πρόσχημα της σταθερότητας. Είμαστε όλοι ρεφορμιστές;

*Λεζάντα κεντρικής φωτογραφίας: "Αύριο αρχίζει ο κομμουνισμός τρέξτε να είστε στην ώρα σας"

Σημειώσεις:

1. Για τα ζητήματα στα οποία κλήθηκαν να απαντήσουν οι ομιλητές (στα αγγλικά και στα ιταλικά) βλ. <http://www.communism17.org/en/quaestiones/comunismi/>

2. Για το άρθρο του Φράνκο Μπεράντι Μπίφο (στα ιταλικά) βλ. <https://www.alfabeta2.it/2017/01/24/speciale-c-17/>

Την ομιλία του Μ. Τρόντι μπορείτε να την ακούσετε στα ιταλικά εδώ

Πηγή: <http://alterthess.gr/content/eiste-oloi-reformistes-tis-varvaras-kyrillidoy>